Αν ο ελεύθερος χρόνος είναι η περιουσία των ευφυών, τότε γιατί τον σπαταλάμε;

του Γιώργου Κτενά

Η νεφελώδης διαφορετική κοινωνική προσέγγιση που ευαγγελίζονται όλοι σήμερα, χρειάζεται να αναπτύξει ευδιάκριτα χαρακτηριστικά. Να διαυγάσει τα πολλαπλασιαστικά νέα προτάγματα, να λάβει τολμηρά ρίσκα και απευθύνσεις που επιβάλλεται να μεταφέρουν στο επίκεντρο τον άνθρωπο και όχι το κέρδος των πολυεθνικών. Αψηφώντας την υποταγή σε λανθασμένες αυθεντίες, αλλά εντός ενός ευρέως φάσματος κοινωνικών σημασιών που να προκύπτουν με βάση το δημόσιο. Το ρίσκο τής αλλαγής πρέπει να είναι αποφασιστικό, αντι-ηγεμονικό και αυτοθεσμισμένο, προκειμένου να δημιουργηθεί το νέο κοινωνικό φαντασιακό που έχουμε ανάγκη. Η ριζική φαντασία δεν μπορεί να είναι ούτε εξωχρονική ούτε εξωκοινωνική, γιατί δεν μπορεί να υπάρξει κοινωνικό-ιστορικό χωρίς άνθρωπο – Οι ίδιες οι φαντασιακές σημασίες δεν θα υπήρχαν.

Και δεν είναι τυχαίο ότι στον Αριστοτέλη συναντάμε τον ελεύθερο χρόνο ως προϋπόθεση ευτυχίας και χειραφέτησης. Όπως και ο Πλάτωνας, ο Αριστοτέλης είχε οραματιστεί ένα σχήμα Ιδανικής Πολιτείας στο οποίο θεωρούσε πολίτες μόνον όσους μπορούσαν να ασχοληθούν με τη πνευματική δραστηριότητα – Ήταν εκείνοι που είχαν τον ελεύθερο χρόνο για να το πράξουν. Άρα ο ελεύθερος χρόνος λειτουργεί ως προϋπόθεση ευδαιμονίας και ελευθερίας της βούλησης, κάτι που σημαίνει ότι οδηγούμαστε στην ευτυχία μόνο αν υπερβούμε την αναγκαιότητα. Οπότε ο ελεύθερος χρόνος και η αξιοποίησή του αφορά κατεξοχήν το συλλογικό φαντασιακό και τις φαντασιακές σημασίες που αναδύονται από αυτό.

Με το θέατρο να συγκεντρώνει όλα εκείνα τα στοιχεία που τον

αναδεικνύουν στις ευχάριστες απολαύσεις της ζωή, άρα σχετίζεται άμεσα με τον ελεύθερο χρόνο και πώς τον αξιοποιούμε. Στην κοινωνιολογική του διάσταση έχει τον ρόλο του υποκατάστατου της κοινωνικότητας. Δηλαδή του συνόλου των αξιωμάτων που δίνουν νόημα στις πράξεις των ανθρώπων. Αναδεικνύει τη συλλογική και σοσιαλιστική φύση, μακριά από την εμπορευματοποίηση της ρηχής και φτηνής θεμελίωσης της ετερονομίας.

Το θέατρο είναι κοινωνικό εργαλείο, για όποιον γνωρίζει πώς να το αξιοποιήσει ως τέτοιο, που θέτει εξαρχής στο επίκεντρο το ίδιο το παιχνίδι. Γιατί το αντίθετο του παιχνιδιού δεν είναι η σοβαρότητα αλλά η πραγματικότητα. Με αυτή την παιχνιδιάρικη διάθεση αντιμετωπίζει ο Σίμος Κακάλας τον *Καταποντισμό του εγωιστή Γιόχαν Φάτσερ*, στην Πειραματική Σκηνή του Εθνικού, ενός ανολοκλήρωτου έργου του Μπρεχτ για τον μεσοπόλεμο. Έξι ηθοποιοί επί σκηνής και ο Κακάλας σε ρόλο αφηγητή (και κάτι περισσότερο), σε πρωτότυπη μουσική σύνθεση για την παράσταση του Γιάννη Αγγελάκα, θρυμματίζουν τα προσωπεία του θεατρικού καθωσπρεπισμού, αποβάλλοντας το συγκυριακό μπροστά στο μακροπρόθεσμο. Δεν υπάρχουν κεφάλαια, συμφέροντα, υποστήριξη και πλάτες που να «σέρνουν» την παράσταση. Καμία από τις γάγγραινες του ανταγωνισμού που διαπνέουν τις νεοφιλελεύθερες κοινωνίες. Το μουλάρι του κοινωνικού αμοραλισμού φοράει εμπορικό σαμάρι, αλλά εργασίες όπως αυτή για τον Φάτσερ, ελάχιστα γνωστό έργο του Μπρεχτ, όση συζήτηση κι αν σηκώνει ευρύτερα το μοντάρισμά τους, αναβλύζουν γάργαρο και δροσερό νερό. Από αυτό που τόσο πολύ έχει ανάγκη το ελληνικό θέατρο σήμερα.